

CUPRINS

NICOLAE CIANGĂ MARIUS GEORGE OPREA

ROMÂNIA GEOGRAFIA TURISMULUI

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2018

CUPRINS

Cuprins * <i>Content</i>	5
Prefață * <i>Foreword</i>	11
I. Edificarea și evoluția amenajărilor turistice din România * <i>Edification and evolution of tourism facilities in Romania</i>	13
1. Principalele etape de dezvoltare ale turismului * <i>Main Phases of Tourism's Developmen</i>	13
1.1. Perioada romană * <i>Roman Period</i>	13
1.2. Perioada dintre secolul al XVIII-lea – 1850 * <i>Period between the 18th Century and 1850</i>	14
1.3. Perioada 1850-1918 * <i>The Period between 1850-1918</i>	15
1.4. Perioada interbelică * <i>Interwar Period</i>	17
1.5. Perioada contemporană * <i>e Contemporary Period</i>	19
2. Factorii care au contribuit la evoluția turismului * <i>Factors which Influenced the Tourism Evolution</i>	29
2.1. Potențialul turistic natural și patrimoniul turistic antropic * <i>Natural Touristic Potential and the Anthropic Touristic Patrimony</i>	29
2.2. Factorii social-istorici și economici * <i>Social-Historical and Economical Factors</i>	29
2.3. Factorul politic * <i>Political Factor</i>	30
2.4. Factorii psihologici * <i>Psychological Factors</i>	31
II. Evoluția și tendințele cercetării și învățământului superior de Geografia Turismului în România * <i>Evolution and Tendencies in the Higher Research and Education within the field of Geography of Tourism in Romania</i>	32
1. Etapa începuturilor cercetărilor * <i>Incipient Phase of the Researches</i>	32
2. Etapa interbelică * <i>Interwar Phase</i>	33
3. Etapa contemporană * <i>Contemporary Period</i>	33
3.1. Cercetarea științifică * <i>Scientific Research</i>	33
3.2. Învățământul superior geografic * <i>Higher Geographical Education</i>	35

III. Potențialul turistic * <i>Touristic Potential</i>	37
1. Potențialul turistic natural * <i>Natural Touristic Potential</i>	37
1.1. Potențialul turistic cu valoare peisagistică al reliefului (potențialul morfoturistic) * <i>Touristic Potential with a Landscape Value of the Relief (The Morphotouristic Potential)</i>	37
1.1.1. Potențialul turistic al reliefului glaciuar * <i>Touristic Potential of the Ice Relief</i>	38
1.1.2. Potențialul turistic al reliefului vulcanic * <i>Touristic Potential of the Volcanic Relief</i>	42
1.1.3. Potențialul turistic al reliefului pe calcare și conglomerate * <i>Touristic Potential of the Relief on Limestones and Conglomerates</i>	43
1.1.4. Potențialul turistic al văilor carpatice – componentă specifică a peisajului montan * <i>Touristic Potential of the Carpathian Valleys – Specific Component of the Mountainous Landscape</i>	54
1.1.5. Relieful pe gresii * <i>Relief on Gritstone</i>	61
1.1.6. Relieful carstic pe sare * <i>Karst Relief on Salt</i>	62
1.1.7. Relieful litoral * <i>Seacost Relief</i>	62
1.2. Potențialul turistic climatic și bioclimatic * <i>Climatic and Bioclimatic Touristic Potential</i>	63
1.2.1. Indici bioclimatici * <i>Bioclimatic Indicators</i>	64
1.2.2. Aeroionizarea, ca factor fizioterapeutic * <i>Aeroionization, as a Physiotherapeutic Factor</i>	68
1.2.3. Câteva aspecte legate de climatoterapie * <i>Several Aspects related to Climatotherapy</i>	70
1.2.4. Efectul biologic al climei * <i>Biological Effect of the Climate</i>	72
1.2.5. Bioclimatele din România * <i>Bioclimates in Romania</i>	73
1.3. Potențialul turistic hidrogeografic (al resurselor de apă) * <i>The Hydrogeographic Touristic Potential (of Water Resources)</i>	80
1.3.1. Resursele hidrominerale * <i>Hydromineral resources</i> ..	80
1.3.2. Nămolurile terapeutice (peloidele) * <i>Therapeutical Medical Muds (Peloids)</i>	96

1.3.3. Apele de suprafață * <i>Waters of Surface</i>	96
1.3.3.1. Suprafețele lacustre * <i>Lacustrian Surfaces</i>	97
1.3.3.2. Rețeaua hidrografică * <i>Hydrographical Network</i>	104
1.4. Potențialul turistic biogeografic * <i>The Biogeographic Touristic Potential</i>	105
1.4.1. Învelișul vegetal * <i>Vegetal Layer</i>	105
1.4.2. Potențialul turistic zoogeografic (al faunei) * <i>Zoogeographical Touristic Potential</i>	109
1.5. Protecția mediului, a componentelor acestuia și rolul său în conservarea patrimoniului turistic * <i>The Protection</i> <i>of the Environment, of its Components and its Role</i> <i>in the Touristic Patrimony Preservation</i>	111
2. Patrimoniul turistic antropic * <i>Anthropic Touristic Patrimony</i> ...	117
2.1. Aspecte generale * <i>Generalities</i>	117
2.2. Patrimoniul turistic cultural-istoric * <i>Cultural-Historical Touristic Patrimony</i>	118
2.2.1. Vestigii arheologice ce țin de preistorie și de civilizațiile antice, dacă și romană * <i>Archaeological Vestiges that are related to Prehistory,</i> <i>the Antique Civilizations, Dacia and Roman</i>	118
2.2.2. Obiectivele istorico-culturale din Evul Mediu * <i>The</i> <i>Cultural-Historical Objectives in the Middle Age</i> ...	121
2.2.2.1. Obiective cu caracter strategic * <i>Objectives with a Strategic Character</i>	121
2.2.2.2. Obiective culturale religioase * <i>Religious, Cultural Objectives</i>	124
2.2.2.3. Complexe arhitectonice urbane * <i>Urbane Architectural Complexes</i>	133
2.2.3. Obiective culturale cu funcții turistice * <i>Cultural Objectives with Touristic Functions</i>	135
2.2.4. Obiective economice realizate în perioada modernă și contemporană, cu funcții turistice * <i>Economic</i> <i>Objectives achieved in the Modern and Contem-</i> <i>porary Period, with Touristic Functions</i>	140
2.2.5. Patrimoniul turistic aparținând civilizației și culturii tradiționale rurale * <i>Touristic Patrimony belonging</i> <i>to the Traditional Culture and Civilization</i>	142
2.2.6. Manifestări culturale și evenimente cu impact turistic * <i>Cultural events and events with tourist impact</i>	149

IV. Baza materială (amenajarea) turistică *	
<i>Material basis (the Touristic Arrangement)</i>	151
1. Aspecte generale * <i>Generalities</i>	151
2. Caracteristicile bazei materiale implicate în dezvoltarea turismului * <i>The Specific Features of the Material Basis involved in Tourism Development</i>	152
2.1. Baza materială specific turistică *	
<i>The Material Basis specific for Tourism</i>	152
2.1.1. Capacitatea de cazare *	
<i>The Accommodation Size</i>	153
2.1.2. Structura bazei de cazare *	
<i>Structure of the accommodation base</i>	157
2.1.2.1. Caracteristicile principalelor categorii de cazare * <i>Specific Features of the Main Accomodation Categories</i>	158
2.1.2.2. Aspecte cantitative și calitative ale repartiției bazei de cazare * <i>Quantitative and Qualitative Aspects of the Accomodation Basis Repartition</i>	171
2.1.3. Structurile de alimentație publică *	
<i>Tourist food establishments</i>	172
2.1.4. Componentele balnear terapeutice și cele cu caracter agremental-recreativ *	
<i>Balneary-Therapeutic Components and Those with a Pleasure-Entertaining Character</i>	173
2.1.4.1. Structurile turistice de tratament (terapeutice) * <i>Touristic Structures of Treatment (Therapeutic)</i>	173
2.1.4.2. Amenajările pentru agrement și recreative *	
<i>Arrangements for Pleasure and Entertaining ...</i> 175	
2.2. Baza materială cu caracter general *	
<i>General Material Basis</i>	185
2.2.1. Potențialul de comunicație *	
<i>Communication Potential</i>	184
2.2.1.1. Căile de comunicație și transporturile feroviare * <i>Communication Ways and Transportation on Railways</i>	186
2.2.1.2. Căile de comunicație rutiere *	
<i>Roads –Highways</i>	189

2.2.1.3. Transporturile navale * <i>Naval Transportation</i>	192
2.2.1.4. Transporturile aeriene * <i>Aerial Transportation</i>	193
V. Circulația turistică * <i>Touristic Circulation</i>	193
1. Aspecte generale * <i>Generalities</i>	193
2. Caracteristicile circulației turistice * <i>Specific Features of the Touristic Flow</i>	195
3. Principalii indicatori ce caracterizează circulația turistică * <i>Main Indicators which define the Touristic Flow</i>	196
3.1. Evoluția numărului de turiști * <i>Evolution of the Tourists' Number</i>	195
3.2. Numărul înnoptărilor * <i>The number of nights</i>	197
3.3. Gradul de utilizare a capacităților de cazare * <i>Rate of Using the Accomodation Capacities</i>	199
3.4. Turismul internațional * <i>International Tourism</i>	200
VI. Modalități de valorificare a potențialului turistic prin amenajări și circulație turistică (tipuri și forme de turism) * <i>Ways of turning into Account the Touristic Potential through Arrangements and Touristic Flows (Types and Forms of Tourism)</i>	202
1. Aspecte generale * <i>Generalities</i>	200
2. Categoriile principale de turism * <i>Main Categories of Tourism</i>	203
2.1. Turismul balneoclimateric * <i>Balneary-climatic Tourism</i>	203
2.2. Turismul climateric montan pentru odihnă și agrement * <i>Montianeous Climatic Tourism for Rest and Entertaining</i>	205
2.3. Turismul montan * <i>Mountaineous Tourism</i>	204
2.3.1. Turismul pentru sporturi de iarnă * <i>Tourism for Winter Sports</i>	205
2.3.2. Turismul itinerant montan * <i>Mountaineous Itinerant Tourism</i>	206
2.3.2.1. Turismul de drumeție montană * <i>Tourism for Mountaineous Trip-Making</i>	206
2.3.2.2. Turismul-alpinism * <i>Tourism-Mountaineering</i>	207

2.4. Turismul de litoral maritim *	
<i>Tourism of Seagoing Seashore</i>	207
2.5. Turismul cultural * <i>Cultural Tourism</i>	207
2.6. Turismul de sfârșit de săptămână * <i>Weekend Tourism</i>	208
2.7. Turismul rural * <i>Rural Tourism</i>	209
VII. Regiuni și destinații turistice * <i>Regions and tourist destinations</i>	212
7.1. Regiuni geografico-turistice din România *	
<i>Geographical touristic regions</i>	213
7.1.1. Regiunea turistică a Carpaților *	
<i>The tourist region of the Carpathians</i>	213
7.1.2. Regiunea turistică intercarpatică a Transilvaniei *	
<i>Transcarpathian tourist region</i>	217
7.1.3. Regiunea turistică vestică *	
<i>Western tourism region</i>	218
7.1.4. Regiunea turistică estică *	
<i>The Eastern Tourist Region</i>	219
7.1.5. Regiunea turistică sudică *	
<i>Southern tourist region</i>	219
7.1.6. Regiunea turistică Dobrogeană*	
<i>Dobrudja Tourist Region</i>	220
7.2. Destinațiile turistice din România *	
<i>The tourist destinations in Romania</i>	222
7.2.1. Actori implicați în dezvoltarea și promovarea imaginii unei destinații turistice * <i>Actors involved in developing and promoting the image of a tourist destination</i>	222
7.2.2. Destinații turistice locale *	
<i>Local tourist destinations</i>	224
7.2.3. Destinații microregionale *	
<i>Micro-regional destinations</i>	227
7.2.4. Promovarea României ca destinație turistică *	
<i>Promoting Romania as a tourist destinatio</i>	228
VIII. Summary	231
Bibliografia	237

Se poate remarca un îndelungat proces istoric, în cadrul căruia se remarcă o succesiune de etape de valorificare în modalități diferite a componentelor cadrului natural și antropic.

1. Principalele etape de dezvoltare ale turismului

1.1. *Perioada romană*

După cucerirea Daciei și instituirea provinciei Dacia-Felix, cu nivel de organizare și dezvoltare comparabil cu al altor provincii romane, după 130 (d. Ch.) există dovezi certe de utilizare a apelor termale în scopuri balnear-curative și agrementale. În acest sens au fost edificate adevărate amenajări cu un surprinzător nivel de dotare, în câteva areale cu ape termale, cunoscute anterior și al căror profil funcțional s-a păstrat cu intermitențe până astăzi. Din acest punct de vedere se remarcă amenajările din partea sud-vestică a țării, aflate în „inima” provinciei romane Dacia-Felix: Băile Herculane, numită Ad aqua Herculi Sacras – Ad Mediam; Geoagiu-Băi – antica Germisara – în cadrul căreia perimetrul amenajat pentru terme purta numele de Thermae Dodonae; Călan – Aque. Între acestea Băile Herculane se remarcă prin diversitatea și vastitatea amenajărilor, putând fi comparate cu stațiuni termale existente la vremea respectivă în Imperiul Roman, Tivoli, Caracalla lângă Roma, cele de pe insulele Capri și Ischia sau Vignoni și Saturnia din Toscana, amenajările din sudul Franței de la Nice-Cimiez și Corbières, cele din provincia Pannonia – Aquinicum – capitala provinciei (din actualul perimetru al Budapestei), cele din Marea Britanie de la Bath (Aqua Sulis) prezervate până în zilele noastre sau cele din provincia Asia Minor de la Pamukkale. (Ciangă, N., Dezsi, Șt. 2007)

Băile Herculane se impuneau prin amenajări complexe, demonstrând, prin vestigiile descoperite ulterior, o înaltă știință a captării apelor termale, sisteme ingenioase de transport a acestora prin conducte de olane, terme (băi luxoase), sisteme de încălzire a dotărilor în care se aplica metoda hipocaustului (încălzire cu aer cald prin podea), vestigii de temple grandioase, cum este cel al lui Hercule, patronul stațiunii. În afară de acestea se impun, însă, dovezile epigrafice – pietre tabulare, care erau exteriorizări prin texte incizate în aceste tabule prin care cei ce veneau aici își exprimau mulțumirile pentru efectul apelor termale, considerate la vremea respective ca daruri ale zeilor sănătății, precum Aesculap, Hygea. Aceste tabule

Respect pentru copiii și căți

descoperite în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, în timpul expansiunii habsburgice către sud, au fost colectate, studiate și depuse la Muzeul de Antichități din Viena, grație efortului istoricului Theodor Mommsen, unul dintre cei mai reprezentativi cercetători ai Romei Antice și Istoriei romane. Textele și mai ales cei care aduceau mulțumiri pe această cale demonstrează câteva aspecte interesante. Demn de remarcat este textul de pe tabula votivă nr. 1, existentă în muzeul mai sus amintit, care conține următorul text: „Aesculapio et Hygiae pro salute Juniae Cyrilae quo a longa infirmitate virtute aquorum numinis sui revocaverunt TBA, Pius votum solvit libeus merito” ceea ce, în traducere liberă, ar însemna: „Zeilor Aesculap și Hygea, pentru sănătatea Juliei Cyrila, pentru....., de o lungă suferință, prin virtutea apelor, ale puterilor divine, a fost vindecată, Titus B. A. (soțul), făgăduință făcută a împlinit, cu bucurie, după merit” (Berlescu Elena, 1982). Și alte texte de pe tabulele votive demonstrează câteva adevăruri indubitabile: apele termale erau cunoscute și utilizate în scopuri terapeutice; persoanele care închinau aceste tabule, reprezentau funcționari superiori (gubernatori ai Daciei, comandanți de legiuni, dar și personalități militare, administrative din alte provincii romane). Acestea demonstrează statutul de stațiune „internațională”, dar și nivelul dotărilor cunoscute fiind exigențele patricienilor romani pentru lux al reședințelor.

În cazul celorlalte două stațiuni termale se păstrează vestigiile termelor romane (Thermae Dodonae – Germisara (Geoagiu Băi), Aque (Călan). Deși nu la fel de certe, există dovezi că până în 271 d. Hr., au mai fost utilizate în aceleași scopuri apele termale de la Moneasa, cele sărate de la Ocna Mureș (Salinae) sau Sovata, precum și apele carbogazoase de la Borsec.

După această scurtă perioadă de valorificare prodigioasă a unei surse naturale – apele termale și minerale – urmează o perioadă lungă de 1500 de ani, în care nivelul civilizației și culturii, din perioada post-romană, prefeudală și feudală, a coborât mult sub ceea ce Imperiul Roman realizase. Abia în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea sunt redescoperite (Băile Herculane, Moneasa, Băile Episcopiei) și utilizate, prin amenajări, apele hidrotermale.

1.2. Perioada dintre sec. al XVIII-lea – 1850

Aceasta se suprapune peste începutul cristalizării relațiilor capitaliste în principatele istorice, favorizate de înaintarea dominației habsburgice către sud și declinul Imperiului Otoman. Acest fapt duce la intrarea în circuit, în arealul carpatic, intercarpatic și pericarpatic a unor surse hidrominerale și termale, ca urmare a realizării primelor stabilimente – sanatorii. Acest

fenomen este stimulat de implicarea în cercetarea resurselor hidrominerale, pe parcursul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea, a unor cunoscuți medici: Lucas Vagner, Ignăț Plusch, Fr. Niylaș, Lucas Stege (austrieci și unguri), precum și M. Zota, C. Davila, Alex. Saabner – Tuduri (medici și chimiști români), Ludovic Mrazec (geolog). Aceștia efectuează analize hidrochimice asupra apelor minerale și termale, precum cele de la Băile Herculane, Borsec, Vatra Dornei, Băltătești, Borca, Broșteni, Covasna, Vâlcele, Bazna, Moneasa, Buziaș, Băile Episcopiei (actuala stațiune 1 Mai – Bihor). Rezultatele publicate și efectele balneare astfel cunoscute au condus la realizarea primelor amenajări la Băile Herculane și Borsec în ultima parte a sec. al XVIII-lea, Slănic Moldova – 1806, Băltătești, Vatra Dornei, etc. Erau cunoscute în aceeași perioadă și alte izvoare hidrominerale și termale, utilizate empiric (astfel, din corespondența unor persoane oficiale, la sfârșitul sec. al XVI-lea, rezultă tocmai acest lucru, cu referire la apele minerale de la Covasna sau Borsec).

1.3. *Perioada 1850 – 1918*

Aria de cunoaștere a surselor hidrominerale și termale se extinde asupra întregului areal carpatic, intercarpatic și pericarpatic. Ca urmare, pe lângă nucleele de stațiuni balneare amintite anterior, se mai dezvoltă și alte amenajări similare, precum la Băile Tușnad, Sovata, Malnaș Băi, Toplița, Băile Hebe – viitoarea Sângeorz Băi. La acestea se adaugă stațiunile de pe Valea Oltului: Govora, Olănești, Călimănești, precum și câteva stațiuni cu ape termale din partea vestică a țării. Până în 1918 exista u 20 de stațiuni, valorificând la scară locală sau regională apele minerale și termale. Stațiunile balneoclimaterice dezvoltate până la această perioadă au evoluat prin amenajări de cazare, amenajări balneare și de agrement, astfel încât s-au detașat de cele care s-au dezvoltat mai târziu. Astfel, s-a impus prin stil și importanța amenajărilor, Băile Herculane (stațiune importantă, în cadrul Imperiului Austro-Ungar vizitată și de împăratul Franz Iozef), precum și stațiunea Slănic Moldova, „Perla Moldovei”, care s-a impus prin câteva componente de avangardă, novatoare pentru perioada respectivă (centrală electrică proprie, rețea centralizată de aprovizionare cu apă și canalizare, un inhalator – pulverizator, cu ajutorul căruia se permitea efectuarea unui tratament numit astăzi cu aerosoli, dezvoltarea stațiunii după un plan de sistematizare prestabilit, cu o capacitate de primire de aproape 2000 de locuri, în preajma primului război mondial.

Ca o recunoaștere a valorii terapeutice a apelor minerale din o serie de stațiuni balneoclimaterice, au fost acordate medalii de aur acestora, cu ocazia participării la expoziții universale și internaționale: pentru apele de la

Respectiv Slănic Moldova, în 1883 și 1889, cu ocazia expozițiilor universale de la Viena, și în 1990, la expoziția universală de la Paris; pentru apele de la Covasna, în 1852 la Trieste, iar pentru apele minerale de la Borsec, la expozițiile de la Berlin (1876), Paris (1878) și Berkeley Springs (2004) unde este desemnată drept *“cea mai bună apă minerală din lume”* în cadrul celei mai importante competiții de ape din întreaga lume – concurând cu cele mai celebre ape carbogazoase din lume.

După 1870, un alt domeniu care intră sub incidența activităților turistice, este domeniul montan. În mod sporadic, masive montane din Carpați au constituit destinații pentru oameni de cultură români sau personalități în trecere. Aceștia au lăsat descrieri a unor regiuni montane, precum Ceahlăul, Bucegi și altele. După 1870 există preocupări concrete în domeniul realizării de amenajări specifice în spațiul montan. Această tendință se leagă și de realizarea primelor căi ferate transcarpatice. Semnalul cel mai edificator pentru dezvoltarea turismului montan îl constituie, în 1875, hotărârea de stabilire a reședinței regale de vară la Sinaia, în apropierea mănăstirii Sinaia (construită și ctitorită de Mihai Cantacuzino în 1670). Alegerea acesteia a fost susținută de mai multe argumente: situarea pe cel mai scurt drum între România și regiunea de la nord de Carpați; începerea edificării căii ferate peste pasul Predeal; impunerea opțiunii, prin existența uneia dintre cele mai reprezentative, sub aspect peisagistic, unități montane – Munții Bucegi. A început construirea castelului Peleş, ca și reședință de vară, în jurul acestuia s-au realizat alte reședințe ale elitei politice financiare și funciare românești. Toate acestea au condus la amenajarea rapidă și densă, fapt ce a făcut ca în 1885, Sinaia să capete statutul de oraș și totodată să devină prima stațiune climaterică montană din Carpați. Aceasta, prin componență, amenajări și obiective (vezi Cazinou) s-a ridicat la nivelul standardelor europene ale unor stațiuni din Alpi și alte regiuni montane. Ca urmare a deschiderii circulației feroviare și rutiere peste pasul Predeal, au început să se realizeze amenajări în Bușteni și în Predeal (Ciangă, N. 1997). De asemenea, în 1895, capătă statut de stațiune și Păltiniș, în Munții Căndrel.

Odată cu această tendință, încep să se realizeze și amenajări turistice în regiunea montană propriu-zisă. Astfel, au fost realizate primele cabane, numite și refugii alpine sau case de adăpost, cum a fost: Peștera pe valea Ialomiței, casa de adăpost Omu, în Bucegi, construită și deschisă circuitului în ultimul deceniu al sec. al XIX-lea, Dochia, în Ceahlău, construită în 1904, și altele. În paralel sunt realizate primele căi de acces, poteci devenite ulterior poteci turistice marcate, ce au preluat adeseori trasee montane pastorale, precum și drumuri alpine, cum este cel între Sinaia și platoul Bucegilor. Amenajări similare au mai fost realizate și în Munții Semenic.

Intrarea regiunii montane în sfera turismului și astfel diversificarea formelor de practicare ale acestuia s-a datorat, mai ales, înființării a numeroase societăți turistice, care și-au adus un aport important la aceasta: Clubul Alpin al Banatului, înființat în 1876, la Caransebeș, apoi Societatea Carpatică Bănățeană, 1880, și mai ales a Societății Carpatine Ardelene, înființată tot în 1880, cu sediul la Sibiu, vestita S.K.V. (Siebenburgischen Karpathenverein) care s-a implicat în amenajările și dezvoltarea turismului montan din Făgăraș, Cândrel (vezi stațiunea Păltiniș), Șurean; societatea carpatină în 1895, cu sediul la Sinaia sau Societatea Turistilor Români, în 1900. Toate acestea și-au creat filiale județene și zonale. Sediile principale ale acestor societăți și asociații prefigurau deja viitoarele centre de greutate ale turismului montan: Prahova-Bucegi, Munții Bârsei; Făgăraș-Cândrel; Munții Banatului. (Ciangă, N. 2007)

Tot în această perioadă începe să se dezvolte și turismul maritim. În ultimul deceniu al sec. al XIX-lea sunt construite primele sanatorii de cură, utilizând climatul marin, dar și apa lacurilor sărate, la Techirghiol și la ceea ce se va numi viitoarea stațiune Eforie. Litoralul Mării Negre începe să prezinte atracție la începutul secolului XX, astfel încât în 1906, la nord de Constanța, la Mamaia, se ridică primele capacități de primire, pe grindul de nisip dintre Siutghiol și mare, prefigurând ceea ce va deveni stațiunea de mai târziu.

Primul război mondial aduce și imense pagube materiale. Acesta a afectat și amenajările balneoturistice de până atunci, mai ales cele care s-au situat pe liniile de penetrație ale armatelor austro-ungare și pe linia frontului, cum a fost stațiunea Slănic Moldova, în cea mai mare parte distrusă în 1917.

1.4. *Perioada interbelică*

Este caracterizată printr-o dezvoltare unitară și a activităților turistice, ca urmare a Unirii de la 1 Decembrie 1918, când s-a constituit statul național unitar român. Încă de la începutul deceniului III s-au despus eforturi susținute pentru înlăturarea urmărilor războiului. Apoi se dezvoltă noi stațiuni care completează osatura de bază a stațiunilor tradiționale, înființate și dezvoltate în sec. al XVIII-lea. Acestea sunt mici și au rezultat în urma investițiilor particulare sau aparținând unor societăți înființate de comunitățile locale. Caracteristice sunt în regiunea carpatică Zizin, Cașin-Iacobeni, Solca, Covasna-Voinești, Malnaș, Turia, Jigodin, Vlăhița, Corund, Toplița, Valea Vinului, Glod, Șuligu, Ocna Mureș în Depresiunea Transilvaniei, Oglinzi, Sărata Monteoru, Pucioasa, Vulcana Băi, Ocnele Mari, Băla în Subcarpați și altele. În același timp renasc stațiunile Băile Geoagiu sau Vața de Jos. În zona litorală, amenajările se extind la sud de

Constanța, mai ales la Eforie, precum și pe țărmul interior al lacului Techirghiol, în cadrul stațiunii cu același nume. În zona montană propriu-zisă, alături de amenajările din stațiuni și a cabanelor din perioada anterioară, apar noi stațiuni climaterice montane, precum Lacul Roșu, 1931, Colibița, Cheia, Timiș, Sâmbăta, Stâna de Vale (fig. 1).

Turismul balnear este favorizat de inițiative benefice ale cercetării balneare, impulsionate de măsuri administrativ-legislative, dar și ținând de cercetare științifică și învățământ superior medical. Astfel, anul 1924 marchează începutul învățământului balneologic, datorat prof. A. Teohari, care după un deceniu publica, în 1934, concomitent la București și Paris, *Tratatul de terapeutică*. De asemenea, s-a înființat Societatea de Hidrologie și Climatologie, care a stimulat puternic cercetarea balneologică în România. În 1931 ia ființă, în cadrul învățământului medical, prima Catedră de Balneologie și Fizioterapie la Cluj, sub îndrumarea profesorului M. Sturza, iar la București, prima Catedră de Balneologie și Dietetică. În aceeași perioadă, în cadrul Facultății de Medicină din Iași, se fac cercetări de balneologie asupra stațiunilor Vatra Dornei, Slănic Moldova. Un alt aspect remarcabil pentru turismul din perioada interbelică este introducerea în circuitul turistic a monumentelor cultural-istorice religioase din zona Neamțului, Bucovina, Muscel, Vâlcea sau cele din Transilvania. Se dezvoltă astfel turismul cultural, care stimulează realizarea de baze turistice de primire în orașe de munte și de contact cu muntele, aflate în unele din zonele amintite și care au fost decretate orașe de viligeatură. Exemple tipice sunt Piatra Neamț, Câmpulung Moldovenesc, Câmpulung Muscel.

Respect pentru oameni și cărți

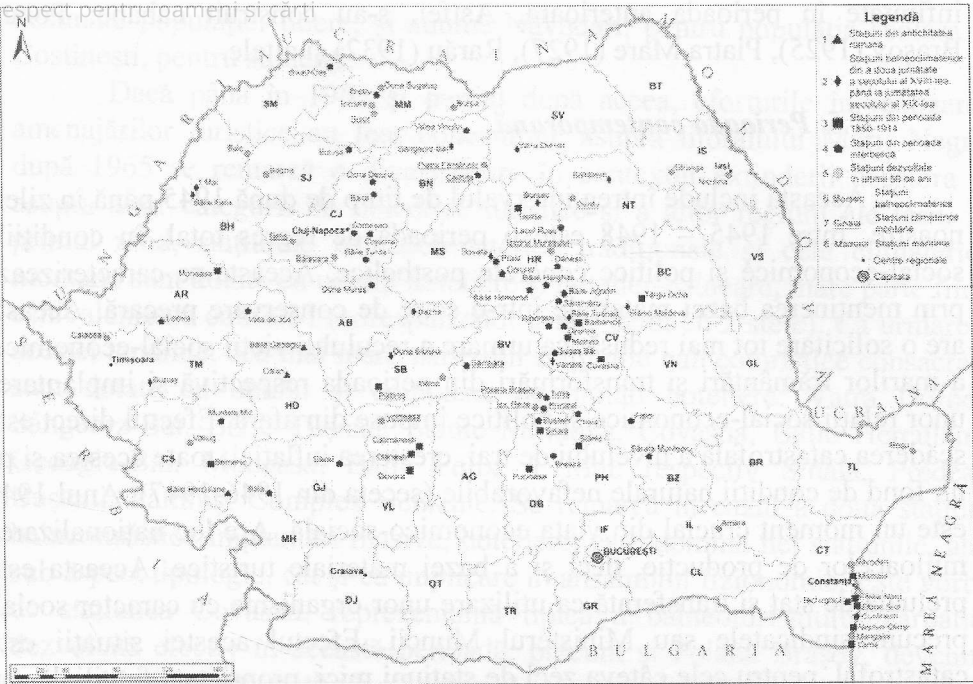

Fig. 1 Evoluția edificării stațiilor balneo-turistice din România: 1. stațiunile din antichitatea romană; 2. stațiunile balneoclimaterice din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, până la jumătatea secolului al XIX-lea; 3. stațiunile din perioada 1850-1914; 4. stațiunile din perioada interbelică; 5. stațiunile dezvoltate în ultimii 50 de ani; 6. stațiunile balneoclimaterice; 7. stațiunile climatice montane; 8. stațiunile maritime; 9. căi de comunicație rutiere; 10. limitele între principalele regiuni geografice

Un moment important în dezvoltarea turismului interbelic și chiar a turismului din a doua parte a secolului trecut este înființarea O.N.T. în 29 februarie 1936, primul organism de stat menit să coordoneze întreaga mișcare turistică. Prin aceasta statul se implica direct, pentru prima dată, în coordonarea la nivel național a activității turistice, cu tot mai puternică rezonanță. O.N.T. va conduce propaganda turistică, va contribui la organizarea de baze turistice în stațiuni și în zona montană. Datorită implicării acestuia se vor crea structurile organizatorice care își vor aduce contribuția la reglementarea turismului individual sau de grup. Alături de asociații turistice, precum Touring Clubul Român (cu a sa publicație săptămânală „Jurnal săptămânal”) O.N.T. se va implica în dotarea altor masive montane cu cabane, va contribui la realizarea de drumuri de acces în Piatra Mare, Postăvaru, Făgăraș, Rodna, Ceahlău, Munții Banatului, Munții Apuseni. Regional, își aduc contribuția în același sens, asociațiile turistice

Respectiv înființate în perioada anterioară. Astfel, s-au construit cabane: Poiana Brașov (1925), Piatra Mare (1927), Rarău (1932) și altele.

1.5. *Perioada contemporană.*

Aceasta include întreg intervalul de timp de după 1945 până în zilele noastre. Între 1945 – 1948 este o perioadă de regres total, în condițiile social-economice și politice concrete postbelice. Aceasta se caracterizează prin menținerea bazei materiale într-o stare de conservare precară. Aceasta are o solicitare tot mai redusă, ca urmare a reculului vieții social-economice, a marilor frământări și transformări din perioada respectivă și implantarea unor relații social-economice și politice impuse din afară. Efectul direct este scăderea catastrofală a nivelului de trai, creșterea inflației, toate acestea și pe un fond de condiții naturale nefavorabile (seceta din 1946-1947). Anul 1948 este un moment crucial din viața economico-socială. Are loc naționalizarea mijloacelor de producție, deci și a bazei materiale turistice. Aceasta este preluată de stat și transferată ca utilizare unor organisme cu caracter social, precum sindicatele sau Ministerul Muncii. Efectul acestei situații este catastrofal, pentru cele câteva zeci de stațiuni mici, proprietate familială sau a unor comunități locale care, în câțiva ani, se aurodesființează. Ca urmare a acestui fapt, unele dintre acestea au dispărut definitiv, Glod-Maramureș, Corund-Harghita, Zizin-Brașov, etc.. Altele au început să se refacă abia după 15 ani, odată cu revirimentul de după 1965.

Un efect particular, pe fondul general de pauperitate, îl constituie totuși implicarea statului în favorizarea unor pături sociale defavorizate, cărora li se acordă facilități cu caracter material pentru a avea acces la unele stațiuni. Se poate remarca o așa-numită perioadă de turism „sindicalist”, când începe să se individualizeze turismul de masă.

În toată perioada următoare, până în 1960, se manifestă o stagnare a situației economice, manifestată și în dotările pentru turism. Totuși, se constată un început de remediere a acestei situații. Una dintre aceste tendințe este nașterea stațiunii Poiana Brașov, determinată de desfășurarea Universiadei de iarnă.

După 1960, pe un fond de dezvoltare economică și un început de deschidere către Occident, încep investițiile din zona litoralului românesc. Acestea sunt centrate pe stațiunile Mamaia, Eforie, Mangalia. După 1965, eforturile se concentrează pe stațiunea Eforie Nord. Acțiunea de amenajare a litoralului se deplasează, după 1968, în partea sudică a litoralului românesc, în zona Mangalia, unde au fost edificate stațiunile Olimp, Neptun, Jupiter, Cap Aurora, Venus, Saturn. În aceeași perioadă sunt clădite și două stațiuni